

מעדותם של מנחם ואמי לוש על העלייה לארץ והקליטה בה

לוש (ארבל), אמירה (אמי), ילידת הולנד, 1937.

לוש, מנחם (אוטו), יליד הולנד, 1932.

הורי העדים נולדו בהונגריה, בעלת בריתה של גרמניה הנאצית והיגרו להולנד, שם נולדו העדים. גרמניה פלשה להולנד ב-10 במאי 1940. מאחר ולבני המשפחה הייתה אזרחות הונגרית הם קיבלו זכויות מסוימות, למרות יהדותם. בספטמבר 1942 נשלחה משפחת העדים למחנה המעבר וסטרבורק (Westerbork), האם והילדים נשלחו למחנה הנשים ראונסבריק (Ravensbrueck) שבגרמניה ושאר בני המשפחה למחנות שונים. מנחם הועבר למחנה הגברים ועבד בסנדלריה. מאוחר יותר, הוא הועבר יחד עם כל מחנה הגברים למחנה הריכוז זקסנהאוזן (Sachsenhausen). לאחר השחרור ליד העיר שוורין (Schwerin), היו אמי ואחיה רודי בהבראה במלמו (Malmo) שבשבידיה, והצטרפו למחנה שהיה בבית ילדים באוטרכט (Utrecht) שבהולנד. בשנת 1949 עלו העדים למדינת ישראל.

ש. מתי עלייתם לארץ?

ת. [מנחם] עלינו לארץ בפברואר '49 אחרי קום המדינה.

ש. מה קורה אז כשאתם מגיעים לארץ? שלושתכם ביחד?

ת. [מנחם] אנחנו עלינו כל המשפחה ביחד, אבל איך שהגענו ארצה היתה אז קבוצה הולנדית שחיפשה כוח אדם, אז הם תפסו אצלנו שלושה מהגדולים, ושאלו אותנו אם אנחנו רוצים להצטרף אליהם? הם היו בגזר מההכשרה. כשהגענו ארצה אז הכניסו את כל המשפחה לבית-עולים, בשבילי בית-עולים זה היה כמו מחנה, אותו דבר.

ש. בית-עולים איפה?

ת. [מנחם] בקרית שמואל. לא רציתי ללכת לשם בשום אופן, אז בא לי הרעיון הזה ללכת לקבוצה הזאת.

ש. זה היה בספר?

ת. [מנחם] אז זה היה בספר. אז אני עברתי יחד עם ה"אחות" שלי, כלומר, אני קורא לה אחות שלי, אבל זאת לא אחות ממש שלי. היה איתנו עוד אחת שם, והם עברו לגבעת ברנר. גבעת ברנר היה קיבוץ גדול, והיה היחידי שהיה מסוגל בכלל לקבל משפחה כזאת גדולה עם כל-כך הרבה ילדים ועוד עם ילדים לא רגילים לגמרי.

ש. כמה ילדים היו, איזה גודל היתה המשפחה?

ת. [מנחם] היינו חמישה-עשר בערך, אבל המספר שלנו השתנה כל הזמן. חלק לא עלו איתנו ארצה, חלק נשרו גם בהולנד, ובאו חדשים, זה היה לא קבוע.

ש... איך את עוברת את הקליטה שלך כאן בארץ?

ת. [אמי] איום ונורא מהיום הראשון. באנו ביום גשם אז הכל נראה אחרת אם זה שמש או גשם. עוד לא היה מפותח כמו היום עם שבילים והכל. אני זוכרת בוך, היינו אטרקציה עם כל-כך הרבה ילדים מהשואה. קיבלו אותנו מאוד יפה, אבל לי אישית זה היה בדיוק מה שלא הייתי צריכה. החיים שלי היו... ואני מראש ידעתי שאני לא נשארתי שם, ואכן לא נשארתי.

ש. עד מתי נשארתי?

ת. [אמי] נשארתי בערך עד שנה אחרי הצבא.

ש. מה שנשאר ממנה?

ת. [אמי] לא למדתי כמעט, נשארתי כיתה, מכיוון שבהולנד התחלתי כל-כך מאוחר ללמוד, שם הסתדרתי, אבל פה הכניסו אותי לפי הגיל, וזה לא התאים, גם שפה וגם חומר חדש.

ש. וגרתם בבית-ילדים?

ת. [אמי] בהתחלה היינו כמהחודשים רק אנחנו המשפחה, לימדו אותנו עברית, אחר-כך הכניסו אותנו לכיתות. אני זוכרת את עצמי מטיילת בשדות, בורחת מבית-ספר, לא רוצה ללמוד. איכשהו ככה העברתי את השנים, אבל זה היה לי קשה.

ש. גם מבחינה חברתית?

ת. [אמי] כן. היו לי חברים, זה לא שלא היו לי, אבל אחרי השנה הראשונה... אני זוכרת את עצמי מטיילת בשדות, בורחת מבית-ספר, לא רוצה ללמוד. איכשהו ככה העברתי את השנים, אבל זה היה לי קשה אני חושבת.

ש. גם מבחינה חברתית?

ת. [אמי] כן. היו לי חברים, אבל אחרי השנה הראשונה זה היה כיתה ה' השאירו אותי כיתה. אני לא יודעת עד כמה אתן מכירות קיבוץ, אבל כיתה זה החברה זה הכל. כשהשאירו אותי כיתה אחרי שכבר התרגלתי, הסתגלתי קצת, הייתי צריכה להסתגל שוב לילדים אחרים. הייתי גם נורא עקשנית, ולא רציתי לדעת מכלום. מאותו רגע כבר לא השתדלתי, בשנה הראשונה עוד השתדלתי. מאותה שנה לא רציתי ללמוד יותר. היו קשיים, כי למשל הכיתה הגבוהה יותר הלכה לאכול בחדר אוכל של המבוגרים של החברים, והכיתה הזאת עוד אכלה בחדר אוכל של ילדים, אז שנה שלמה לא הייתי אוכלת עד הערב, כי לא רציתי ללכת איתם לחדר אוכל. דברים כאלה שמאוד הקשו עלי. לפעולות השתדלתי תמיד ללכת עם הכיתה הגדולה יותר, וזה התנגש בהמון דברים. היה מאוד קשה, הייתי עקשנית, אני לא יודעת איך עברתי את זה.

ש... אני אמרתי שכשאני הגעתי לגבעת ברנר היה לי מאוד קשה שם. ההרגשה שיש לי מגבעת ברנר זה שהייתי חריגה, הלכתי תמיד נגד הזרם. היו לי חברים, זה לא שלא הייתי מקובלת, היו לי הרבה חברים. אבל כמוסד כקיבוץ תמיד הלכתי נגד הזרם.

ש. כי היית אינדיבידואליסטית בחברה מאוד סגורה?
ת. [אמין] כן. מאוד לא אהבתי שאומרים לי מה לעשות. אני זוכרת שבבית-ספר היו שני מורים שכולם נורא פחדו מהם, כי הם היו אלימים, הם היו זורקים כסאות, אחד מורה לציור ואחד מורה לאנגלית. אנגלית מאוד אהבתי, זה היה המקצוע היחידי שלמדתי בעצם, שהייתי טובה בזה. לגבי ציור, רודי האח שלי שבגרמניה הוא אומן, תמיד הרגשתי, לא רק שהרגשתי אלא זה היה, שהיו לו ממני ציפיות שגם אני אהיה משהו, אבל לא הייתי, ולא רציתי. אני זוכרת שהוא היה עובר בשולחנות, בשיעורים שלו תמיד היה שקט. הוא היה עובר על ידי, הייתי יושבת ככה עם העט או עם מה שזה לא יהיה, ולא עושה אפילו חצי קו, הייתי גומרת את השיעור עם דף לבן.

עד שיום אחד נשבר לו ממני, אז הוא פשוט סילק אותי, ואני מאוד שמחתי. תמיד היתה לי הרגשה של מה הם פוחדים מהם, כי הדבר הכי גרוע בשבילי היה שיהרגו אותי, אם הוא לא יהרוג אותי מה יש לי לפחד, זאת היתה ההרגשה שלי. היתה לי הרגשה שאני מאוד לא שייכת, ואני בעצם זקוקה למשפחה למקום קטן. היינו עובדים והיו לי בעיות, כי תמיד זה היה שאומרים לי מה לעשות, ואני מרדנית ולא רוצה. בעצם כך היה גם בבית-הספר, ברחתי, לא עשיתי שיעורים, לא עשיתי מבחנים, לפעמים הייתי נוכחת ולפעמים לא. פשוט איכשהו העברתי ככה את השנים, עד שהגעתי לכיתה י"א שזה היה י"ב של הגדולים יותר, אז הפסקתי באופן רשמי, ונכנסתי איתם לחברות. זאת התקופה שלי מגבעת ברנר הרגשה שהייתי חריגה, שמאוד לא טוב. הלכתי גם לצבא מאוחר.

מקור: ארכיון יד ושם 0.3/10425